

Oppgave 1 (teller 20%)

I et land drives alle sykehjem av private. Sykehjemmene mottar en fast pengesum per beboer per måned i støtte fra beboerens kommune. Sykehjemmene har ikke lov å kreve tilleggsbetaling fra beboerne eller deres pårørende. Sykehjemmene kan velge helt fritt hvilke søkere de vil tilby plass til.

Personer som ønsker sykehjems plass må først henvende seg til kommunen, som vurderer om personen er pleietrengende nok til å få sykehjems plass. Dersom kommunen sier ja, kan personen (eller personens pårørende) søke sykehjems plass ved hvilket sykehjem de selv vil. Hvis personen får og tar imot sykehjems plass, er kommunen forpliktet til å gi det faste månedlige støttebeløpet til det aktuelle sykehjemmet. Når en beboer først har fått plass på et sykehjem, har vedkommende rett til å beholde plassen så lenge hen (eller de pårørende) ønsker.

- a) (Teller 10%) Forklar: Hva menes med *fløteskumming* i en sammenheng som dette? Kan sykehjemmene drive fløteskumming i dette systemet? Hvorfor/hvorfor ikke?
- b) (Teller 5%) Er det sikkert at alle som har fått godkjent sitt behov for sykehjems plass av kommunen faktisk vil få sykehjems plass i dette systemet? Forklar.

I landet blir loven endret. Etter lovendringen har sykehjemmene bare lov til å avvise søkere hvis de ikke har ledige plasser. Ved tildeling av plass må søkerne tilbys plass i den rekkefølgen de meldte seg som søkere ved sykehjemmet.

- c) (Teller 5%) Er det nå mulig for sykehjemmene å drive fløteskumming? Hvorfor/hvorfor ikke?

Oppgave 2 (teller 55 %)

Parlamentet i et land har bestemt at klimagassutslippene fra industrien i landet i løpet av relativt kort tid må reduseres til det halve av fjorårets nivå. Parlamentet ber regjeringen utarbeide et forslag til hvordan dette kan gjøres i praksis.

Du jobber i finansdepartementet, og får i oppdrag å skrive et kort notat om kostnadseffektiviteten til følgende tre alternative tiltak:

- i) Et pålegg til alle industribedrifter om å redusere bedriftens karbonutslipp til halvparten av fjorårets karbonutslipp fra denne bedriften.
- ii) En avgift til staten per kg karbonutslipp, lik for alle industribedrifter. Avgiften settes akkurat høyt nok til at totale karbonutslipp fra landets industri blir redusert til halvparten av fjorårets nivå.
- iii) Et system for omsettelige kvoter for karbonutslipp fra industrien i landet. Staten vil dele ut gratis kvoter til bedriftene. Hver bedrift får en kvote lik halvparten av fjorårets karbonutslipp fra denne bedriften.

Du kan anta at klimagassutslipp enkelt kan måles og kontrolleres, og at ingen av bedriftene har markedsmakt. Bare ett av tiltakene skal gjennomføres.

- a) (Teller 20%.) Skriv notatet.

Landets miljøparti mener at det ikke er nok å halvere industriens karbonutslipp. De fremmer derfor et forslag for parlamentet om at straks ett av de tre tiltakene nevnt over er vedtatt, uansett hvilket av dem, må kullfyring i industrien forbys i tillegg.

- b) (Teller 10%.) Vil virkningene av et forbud mot kullfyring avhenge av hvilket av tiltakene i) – iii) over som blir valgt? Hvorfor/hvorfor ikke? Begrunn svaret ditt.

Avdelingslederen din takker deg for et godt og grundig notat. Han forklarer hvilket av de tre alternativene han mener avdelingen bør anbefale overfor finansministeren, og ber deg skrive utkast til et dokument som skal begrunne dette synspunktet overfor finansministeren.

Før det nye dokumentet er sendt videre til finansministeren, blir du imidlertid innkalt til kontoret til avdelingslederen. En annen person er også til stede, nemlig hr. X, som eier en stor industribedrift med betydelige karbonutslipp. Mens hr. X sitter og stirrer taust på deg, forteller avdelingslederen at hr. X har gjort ham oppmerksom på en svært god grunn til at avdelingen bør anbefale finansministeren å støtte alternativ iii). Du blir overrasket, for dette er ikke det samme alternativet avdelingslederen tidligere har gitt uttrykk for at dere bør anbefale. Hr. X nikker og gir deg en lukket konvolutt, og avdelingslederen sier: «Da regner jeg med at du skriver om anbefalingen i tråd med dette.»

Tilbake på ditt eget kontor åpner du konvolutten og ser at den inneholder en nokså stor sum penger.

- c) (Teller 10%.) Hva kan være grunnen til at hr. X tydeligvis foretrekker tiltak iii) framfor i) og ii)? Diskuter. (Tips: Vurder fordelingseffektene av de tre tiltaksforslagene.)

Etter møtet forsøker du å tenke gjennom hva du skal gjøre. Du ser for deg to mulige strategier:

I. Du går til avdelingslederens sjef og leverer fra deg pengene, og forteller at du er blitt utsatt for et forsøk på bestikkelse.

II. Du nevner ikke episoden for noen andre. I stedet tar du pengene selv og omskriver dokumentet med anbefalingen, slik at avdelingen nå anbefaler finansministeren å gå inn for alternativ iii).

- d) (Teller 15%.) Diskuter hvordan konsekvensene for deg av å velge henholdsvis strategi I eller II kan avhenge av normene/de uformelle institusjonene i samfunnet departementet er en del av. Forklar hvorfor forventninger kan ha en viktig rolle i slike situasjoner.

Oppgave 3 (teller 25 %)

- a) (Teller 5%.) Tegn en figur som forestiller tilbud av og etterspørsel etter arbeidstimer for arbeidere *uten* høyere utdanning. Vis hva som blir timelønn og antall sysselsatte timeverk i markedslikevekten. Tegn deretter en tilsvarende figur for tilbud av og etterspørsel etter arbeidstimer for arbeidere *med* høyere utdanning, og vis hva som blir timelønn og antall sysselsatte timeverk i likevekten i dette markedet. Tegn figurene slik at likevektslønna blir høyere for arbeiderne med høyere utdanning.
- b) (Teller 10%.) Anta nå at det blir innført en minstelønn, slik at det ikke er lov å sysselsette arbeidere med en lavere lønn enn denne minstelønna. La minstelønna være høyere enn

likevektslønna for dem uten utdanning, men lavere enn likevektslønna for dem med utdanning. Anta at både tilbuds- og etterspørselskurvene ligger fast. Hva blir konsekvensene av minstelønna for dem uten utdanning? For dem med utdanning?

Anta nå at befolkningen i landet tror minstelønna kommer til å gjelde i svært lang tid, og at det derfor kan bli vanskelig å finne jobb for dem uten utdanning. Dermed velger flere enn før å ta høyere utdanning.

La oss for enkelhets skyld anta at arbeidsgiverne oppfører seg som før, slik at kurvene for etterspørsel etter arbeidskraft ligger fast. Minstelønna er uendret.

- c) (Teller 10%.) Når en større andel av arbeiderne har fått høyere utdanning, hvordan påvirker dette konsekvensene av minstelønna for henholdsvis utdannede og utdannede arbeidere, sammenliknet med svaret du ga i b)?